

Rikosilmoituksen kirjaaminen

KANTELU

Kantelija on arvostellut oikeuskanslerinvirastoon 22.1.2023 saapuneessa kantelussaan Helsingin poliisilaitoksen menettelyä rikosilmoituksen kirjaamisessa. Kantelijan mukaan hän oli ollut rikoksesta epäiltynä asiassa, jossa hän oli ollut näkemyksensä mukaan myös asianomistajana. Hänen asianomistajana tekemää rikosilmoitusta häneen kohdistuneesta pahoinpitelystä ei kuitenkaan erikseen kirjattu, vaan Helsingin poliisilaitos ilmoitti hänelle, että ”Teidät on kuultu rikoksesta epäiltynä ja tapaus on edennyt syyteharkintaan eikä uudelle ilmoitukselle samasta asiasta näin ole tarvetta.”

SELVITYS

Poliisihallitus on antanut asiassa 21.4.2023 päivätyn lausunnon. Lausunnon liitteenä on Helsingin poliisilaitoksen 13.4.2023 päivätty lausunto sekä rikoskomisario A:n, rikosylikonstaapeli B:n, vanhempi rikoskonstaapeli C:n ja vanhempi rikoskonstaapeli D:n antamat selvitykset. Poliisilaitoksen lausunnossa mainittu vanhempi rikoskonstaapeli E:n selvitys on poliisilaitokselta saadun tiedon mukaan annettu puhelimitse.

Jäljennös Poliisihallituksen lausunnosta toimitetaan ohessa kantelijalle tiedoksi.

RATKAISU

Poliisin selvitykset ja lausunnot

Poliisihallituksen toimittamasta selvityksestä ilmenee, että kantelijaa on 23.9.2021 kuulusteltu asiassa 5500/R/47912/21 rikoksesta epäiltynä muun muassa 22.9.2021 Helsingin Itäkeskuksessa tapahtuneesta järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisesta. Tuossa kuulustelussa kantelija oli kertonut, että hänet kiinniottaneet vartijat olisivat kohdistaneet häneen väkivaltaa muun muassa lyömällä nyrkillä kasvoihin sekä talloneet rikki hänen aurinkolasinsa. Selvitysten perusteella kuulustelun on suorittanut vanhempi rikoskonstaapeli C ja siinä ollut todistajana läsnä vanhempi rikoskonstaapeli E. Tutkinnanjohtajana asiassa on toiminut rikoskomisario A. Kantelijan kuulustelukertomuksessaan esittämästä pahoinpitelyväitteen johdosta ei kirjattu rikosilmoitusta.

Edelleen selvityksistä ilmenee, että kantelija on 29.10.2021 tehnyt poliisin sähköisessä asiointipalvelussa rikosilmoituksen (tunniste ZZZZZ6NLGC), jossa hän ilmoittaa tulleen vartijoiden pahoinpitelemäksi 22.9.2021 Helsingin Itäkeskuksessa. Edellä mainitun rikosasian 5500/R/47912/21 tutkintamuistioon on kirjattu merkintä kantelijan tekemästä ilmoituksesta ja sähköisen ilmoituksen tunniste. Rikosylikonstaapeli B on 30.10.2021 kirjannut tutkintamuistioon, että asiasta on jo ilmoitus 5500/R/47912/21, ja että sähköisen rikosilmoituksen tiedot lisätään kyseisen asian tutkintamuistioon eikä asiasta kirjata uutta ilmoitusta.

Rikosasian 5500/R/47912/21 esitutkinta on päättynyt 25.1.2022, jolloin se on rikoskomisario A:n päätöksellä siirretty syyteharkintaan. Esitutkintapöytäkirjassa ei ole kantelijan vartijoiden toiminnasta esittämistä rikosväitteistä muita mainintoja kuin hänen omassa kuulustelukertomuksessaan toteamansa seikat.

Kantelija on uudelleen 24.11.2022 tehnyt sähköisen rikosilmoituksen (tunniste ZZZZZH7NVE) Antamansa selvityksen mukaan rikosylikonstaapeli B on katsonut sen koskeneen samaa asiaa kuin aikaisempi rikosilmoitus 5500/R/47912/21, josta oli suoritettu esitutkinta. B oli tämän vuoksi päättänyt, ettei asiasta kirjata uutta rikosilmoitusta.

Helsingin poliisilaitoksen lausunnosta on todettavissa, että kantelijan edellä mainituissa poliisin sähköisessä asiointipalvelussa tekemistä ilmoituksista on kantelijan oikeuskanslerille osoittaman kantelun käsittelyn yhteydessä sittemmin kirjattu rikosilmoitus.

Poliisihallitus katsoo lausunnossaan muun ohella, ettei kantelijan kuulustelussaan vartijoiden toiminnasta esittämiä väitteitä huomioitu asianmukaisesti. Kantelijan esittämistä pahoinpitelyväitteistä olisi tullut kirjata ilmoitus.

Poliisihallitus katsoo samoin kuin Helsingin poliisilaitos, että 29.10.2021 tehdyn sähköisen rikosilmoituksen tietojen kirjaaminen tutkintamuistioon ei ole ollut riittävä toimenpide, eikä menettely täytä esitutkintalain 3 luvun 1 §:n ilmoituksen kirjaamisvelvoitetta. Asiasta olisi tullut kirjata ilmoitus. Poliisihallitus katsoo lausunnossaan, että viime kädessä jutun 5500/R/47912/21 tutkinnanjohtajan, rikoskomisario A:n olisi tullut varmistaa, että kantelijan esittämät rikosväitteet käsitellään asianmukaisesti.

Edelleen Poliisihallitus pitää virheellisenä rikosylikonstaapeli B:n menettelyä kantelijan 24.11.2022 uudelleen samasta asiasta tekemän sähköisen rikosilmoituksen käsittelyssä. Kantelijan ilmoittamasta asiasta ei ollut kirjattu aikaisemmin ilmoitusta, eikä hänen ilmoittamaansa rikosepäilyä ollut myöskään käsitelty asian 500/R/47912/21 yhteydessä. Ilmoituksen kirjaamista ei Poliisihallituksen näkemyksen mukaan voinut jättää tilanteessa tekemättä.

Poliisihallituksen lausunnon mukaan esitutkintaviranomaiselle esitutkintalain 3 luvun 1 §:ssä säädetty velvollisuus kirjata sille ilmoitetusta tai muuten sen tietoon tulleesta rikosepäilystä ilmoitus ei ole kytköksissä esitutkintakynnyksen ylittymiseen. Jälkikäteen arvioituna vaikuttaa kuitenkin siltä, että kantelua koskevassa asiassa ilmoituksen kirjaamatta jättämiseen on ainakin osin vaikuttanut selvityksissä mainittu poliisilla käytössään ollut valvontakameran tallenteeseen perustunut näyttö, joka ei tukenut kantelijan kuulustelussaan ja tekemissään ilmoituksissa esittämää tapahtumakuvausta. Poliisihallituksen johtopäätöksen mukaan yksin tämä seikka ei ole kuitenkaan hyväksyttävä syy jättää ilmoitusta kirjaamatta.

Oikeusohjeita

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Valtion virkamieslain (750/1994) 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan, kun esitutkintaviranomaiselle ilmoitetaan rikos tai tapahtuma, jota ilmoittaja epäilee rikokseksi, esitutkintaviranomaisen on viipymättä kirjattava ilmoitus. Jos ilmoitus on epäselvä tai puutteellinen, ilmoituksen tekijää on tarvittaessa kehotettava täsmentämään tai täydentämään sitä.

Arviointi

Esitutkintalain esitöiden (HE 222/2010 vp s. 175-176) mukaan rikoksesta tehdyn ilmoituksen

kirjaamisvelvollisuus ei riipu siitä, millä tavalla (esimerkiksi käynti poliisilaitoksella tai internetin kautta tapahtuva ilmoittaminen) ilmoitus on tehty. Myös puutteellinen ilmoitus on kirjattava. Ilmoituksen kirjaamisvelvollisuus ei riipu käytännössä myöskään vastaanottajan harkinnasta eli lähinnä siitä, pitääkö ilmoituksen vastaanottaja ilmoitettua tekoa rikoksena. Rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaamisen kannalta riittävää on, että ilmoittaja epäilee ilmoittamansa tapahtumaa rikokseksi.

Rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaamiselle ei voida esitutkintaviranomaisen taholta asettaa mitään ehtoja. Joskus saattaa jäädä epäselväksi, haluaako henkilö tehdä ilmoituksen rikoksesta vai muussa tarkoituksessa keskustella asiasta. Tällaisessa tapauksessa poliisimiehen on varmistauduttava asiakkaan yhteydenoton syystä. Henkilöä on tarvittaessa pyydettävä täsmentämään tai täydentämään yksilöimätöntä tai puutteellista tutkintapyyntöään. Ilmoituksen vastaanottajan tulisi toimia niin, että asiakkaalle ei synny väärinkäsityksiä, jotka saavat hänen vastoin aikomustaan luopumaan ilmoituksen jättämisestä. Viranomaisen on siis epäselvissä tapauksissa oltava aktiivinen.

Helsingin poliisilaitoksen lausunnossa todetun mukaisesti ilmoitus on kirjattava omaksi asiaksi. Hyväksyttävänä ei voida pitää esimerkiksi sitä, että tutkintapyyntö kirjataan tai liitetään aikaisempaan rikoksesta tehtyyn ilmoitukseen tai kuulustelukertomukseen, jolloin myöhempi asia saattaa jäädä huomaamatta esimerkiksi esitutkinnan päättämisen yhteydessä.

Vähintäänkin ilmoituksen tekijä on kirjattava pöytäkirjaan sekä vastaajaksi, että asianomistajaksi. Pidän tätä tärkeänä myös ilmoituksessa tarkoitetun rikosasian vastaajan oikeusturvan kannalta. Hänellä tulee esitutkinnassa olla asianmukainen mahdollisuus ottaa kantaa häntä vastaan esitettyihin väitteisiin. Tämä turvaa myös asianmukaisen käsittelyn rikosprosessin mahdollisissa myöhemmissä vaiheissa syyttäjällä ja tai tuomioistuimessa.

Yhdyn Poliisihallituksen lausunnossaan toteamaan näkemykseen, että kantelijan kuulusteluunsa vartijoiden toiminnasta esittämiä väitteitä ei huomioitu asianmukaisesti. Pahoinpitelyväitteistä olisi tullut kirjata ilmoitus kantelijan kuulustelun yhteydessä 23.9.2021. Myöskään 29.10.2021 kantelijan tekemän sähköisen rikosilmoituksen tietojen kirjaaminen tutkintamuistioon ei ole ollut riittävä toimenpide. Sama koskee kantelijan 24.11.2022 tekemää uutta sähköistä rikosilmoitusta. Asiasta olisi tullut kirjata ilmoitus, kun sitä ei aiemmin ollut tehty.

Poliisin menettely kantelijan tapauksessa ei täytä esitutkintalain 3 luvun 1 §:n ilmoituksen kirjaamisvelvoitetta. Mahdolliset epäselvyydet ilmoittajan tarkoituksesta esittämiensä väitteiden suhteen olisi poliisin tullut aktiivisesti itse selvittää. Viime kädessä rikosilmoituksen asianmukaisesta kirjaamisesta vastaa tutkinnanjohtaja, joka esitutkintalain 2 luvun 2 §:n mukaan johtaa esitutkintaa.

Kuten Poliisihallitus lausunnossaan toteaa, esitutkintaviranomaiselle esitutkintalain 3 luvun 1 §:ssä säädetty velvollisuus kirjata sille ilmoitetusta tai muuten sen tietoon tulleesta rikosepäilystä ilmoitus ei ole kytköksissä esitutkintakynnyksen ylittymiseen. Ilmoitusta koskevan selvityksen, kuten mahdollisen saatavissa olevan ilmoittajan väitteitä tukevan näytön olemassaolo ja merkitys tulee arvioitavaksi rikosprosessin myöhemmissä vaiheissa.

Käytössäni olleen selvityksen perusteella kantelijan rikosilmoitusta häneen kohdistuneesta pahoinpitelystä ei poliisilaitoksella kirjattu asianmukaisesti ja rikosilmoitus olisi nähdäkseni jäänyt kokonaan kirjaamatta ilman hänen oikeuskanslerille osoittamaansa kantelua ja sen tutkimista.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kiinnitän rikoskomisario A:n ja rikosylikonstaapeli B:n huomiota rikosilmoituksen asianmukaiseen kirjaamiseen. Kantelijan rikosilmoituksen tultua saadun selvityksen mukaan kantelun käsittelyn yhteydessä poliisilaitoksella kirjatuksi, kantelu ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Petri Rouhiainen